

ՏՆՏԵՍԱԿԻ ՀԱՄԱԿԱՐԱՐԱԿԱՆ ՆԻ ՀԱՍՏԱՐԵՆ ԱՌԵՏԱԲԱՆՆԵՐՈՒ ԱՆՈՒՑՔԻՆ ԲԱՐԿՐԱՄԱՆՈՒԹՅՈՒՆԸ. 2. ՊՐԻՍՏ ԻՍԿՈՒԼ-ԵԼԿԸ. Վիեննա, Միլիթ. Տպարան, 1937. էջ 127. գին 1 գ. ֆր.:

Առտուածաշունչի հայերէն առաջին թարգմանութեան քննարկը հարցը, յայտնի է թէ երկուսն էլ հարցը կը զննուի մեր պատմութիւնը մէջ, կորուսելու փառքիցիի՝ Յունարեւելին, իսկ փոքր կորուսելու Խորենացիի Ասորիքէն ի նըպաստ երեւելուն հետեւանքովը: Արդիւստ ըստուգութեան փաստը պատմութիւնը արժանահաւատութիւնը կը նկատէր, և Խորենացի ի. 111 ե Պատմութիւնը, քննարկէ և որ ամենէն հնդկական հարցը պիտի համարուէր այդ առեւտրական, այս պատահաւոր առարկան նախատիպի տեսակետը երկուս ասոնց գրեթէ ընդհանուր հաստատութեան առարկայ հղաւ քննարկութեան մէջ մինչև վերջերս, այսինքն մինչև Խորենացիի և փոքր Կորուսի ժամանակագրական դիրքին հնչողիւ, երբ այլ ևս կորուսելու և փառքիցիի վկայութիւններն էր իրաւաւոր պիտի նշատուէին աւելի վառանքի և Հակապի առար, թէ և քննարկութիւնները ընդհանուրն միայն նպատակաւ եղան կորուսելու և փառքիցիի տեսակետին, բայց յայտարարէ և առարեւելն նախարկութեան կրկին տեսութիւնները Հաժիով մը իրենց պաշտպանները դարձաւ ունեցան որք քննարկութեան մէջ, երբ քննարկութեան թեան հիմը փոխադրուեցաւ աւելի առարկայական գետնին մը վրայ, որ է հայերէն թարգմանութեան գիտութեան համեմատութիւնը յունարէն և առարեւելն ընդգրկուեալ հետ: Բայց այս, մասնաւորաբար Ծր. Մակլէր, և իմացողի քանի ներուժի համար միայն իրեն ստորերութեամբ՝ 2. Ստ. 110-էն, Գ. Կոլուէրը, 2. Ա. Մէրկ և Գ. Պլէք լեզուաբանական և քերականական ապացոյցներով հաստատելով հանդիման յունարէն վարկածը, ինչ կըցած բոլորովին երեքը առարեւելն բընարկի մը աղբյուրութիւնը, 2. Ա. Մէրկ, որ աւելի քան 200 առարքանութեան նմոյշներ գտած էր հայերէն աւետարանին մէջ, կը կարծէր հարցը լուծել ընդունելով թէ նախ առարեւելին վրայէն պէտք եղած ըլլալ թարգմանութիւնը իսկ յետոյ յունարէնին համեմատ սրբագրուած տառն ուղարուութիւն պէտք է վրիպած լինին առարքանութիւնները, այս մասին յետոյ իրեն համաձայնեց եղած է նաև Գ. Պ. Պլէք, ինչն ալ համեմատական նոյն զննարկութիւնները կատարելէ վերջի իսկ 2. Ստ. 110-էն էր խորի թէ հայ թարգմանիչները գտնարին երեքսն կէտերու մէջ Ասորիքահին են գիտած, և համա պար առարքանութիւնները ինքնին կամ ի յիշողութենէ սպրդած են հայ թարգմանիչներուն գրիչն տակ, առարքանիւն վարժուած ըլլալով նախապէս իրենց պաշտամունքային կիրարկութեան տառն: — Հարցը, այսպէս, կը մնար երկուստեք դժուարութեան մէջ, կարօտ աւելի կարեւոր ուսումնասիրելու: Այս ուսումնասիրելը գլխաւորաբար երկու կրնային ըլլալ: Նախ վարցական թարգմանութիւնը որով երկուսը հայերէն առաջին թարգմանութիւնը պիտի հղած լինի... Ցեռահասները, հիւն 2. Խապանան, կը հաստատուն թէ վրացականը աւելի առարքանին կը մօտեայ քան հայերէնին: Եւ

կրորդը, մեր նախադրէ հայ մատենագիրներու մօտ եղած աւետարանական մէջերութեանը, որոնք, արարեալ, սակայ կը առարկան լեւտարանէն մեզ հասած հայերէն գրաքաղ թարգմանութեան:

Մասնաւորաբար այս երկորորդ կէտին քննարկութեան է որ կը զբաղի այս գիրքին հնդկականը, իր այս համառոտ բայց կարեւոր ուսումնասիրութեան մէջ: — Հիմը բունով Աստուածաշունչի 20-րդ պատեան հրատարակութեան օրինակը, անոր հետ կը բաղադատէ Ազարանգիւղէն, Ենդիկէ, Գ. Փարպեցիէ, ի վերջոյ Ոսկեբերանի թարգմանութիւններէն և նոյն իսկ ժամագիրքէն քաղուած մէջերութեանը, և կը դիտէ երեք յառկանչական երկուսները. ա. այդ մէջերութեանէն շատեր բոլորովին համաձայն են Զօհրապետ օրինակին, այսինքն մեր ունեցած հայերէն Աւետարանին. ինչ որ ըսել է թէ այդ մատենագիրներուն ծանօթը մեր Աւետարանները. բ. աւելի բարձր մէջ են անոնք որ կը յիշին Զօհրապետ օրինակէն: Այսինքն այնպիսիներ են որոնք Նոյնութեան լիակ Աւետարաններուն ոչ մէկ բնագործ մէջ. ինչ որ կը նշանակէ թէ այդ մատենագիրները յիշողութեամբ այսինքն աղաւթներ կատարած են այդ կոչումները. գ. բայց կայ նոյնպէս կարեւոր խառն մը կոչումներ, որոնք Զօհրապետին կը յիշին, և կը համաձայնին Աւետարաններուն մէկ երկական խաղաղութեան հետ, Համարաբարաւ հիշուած»-Բայտ տեսութեան 2. Խաղաղութեան, 2. Խաղաղութեան և Կոնիքի բայն տեսութիւնը թէ Տառնի լիակ Համարաբարաւ Հայոց քով ևս պէտք է կարեւոր դիր մը կատարած ըլլալ. աւելի յառաջ երկուս, հիշողութեան թէ մեր Աւետարանին մէջ տեսնուած լիակաւ աղաւթները լիակ մասով Համարաբարաւ աղաւթներ ինքն հետքերը պէտք է ըլլան: Աւետարաններուն մեր առաջին թարգմանութիւնը պէտք է շատ աղբյուր ըլլալ Տառնի Համարաբարաւ, Այդ քործին մեր մէջ ևս շատ ծանօթ եղած լիակաւ աղաւթն են անշուշտ մեր մէջ թարգմանութիւնը Համարաբարաւին երկրեւան մեկութեանը, Համարաբարաւ, Ասորի Տառնի հետ լիակ խաղաղութեան ի մեր մէջ, Գ. զարուհ յորիւնուած, մինչև Ե. զար Միջպագիւղէ և յառաջ կայէս Ասորիքի մէջ գործածուած աւետարանին է. և, առարքան հետ այդ շրջանին մեր ունեցած սերտ յարաբերութիւնը կրնայ ապակիւ զմեզ թէ անհրաժեշտութեան թարգմանութեան պիտի ըլլայ ան մեր մէջ, ինչպէս երկուս Ս. Գրքերը, նոյնպէս Աւետարանները երկուս աղաւթին ալ յունարէնը ունեցած են իրենց բնագիրը. առարեւելին աղբյուրութիւնը անոնց վրայ Համարաբարաւ համարաբարաւ է եղած ըլլալ. այսինքն թարգմանիչներուն միտքը այնքան բնութագրած էր անոր, բարեւ և առարքաններ ինքնին կուգային իրենց գրիչն տակ: Այսպէսով է որ առարեւելը իր աղբյուրութիւնը ունեցած է Աւետարանի առաջին թարգմանութեան վրայ:

Աստուածաշունչի ընդարձակ ուսումնասիրութիւնը, լեզուաբանական և քերականական են. համեմատութեան հիման վրայ, դեռ իր նախաքային մէջ է հայ թարգմանութեան գաղափար վրայ: Այս գրքով, կը կարծենք, կուգայ լուրջ ծառայութիւն մը մատուցանել այդ ուսման: